

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต(มาตรา 4 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่จะช่วยพัฒนาบุคคลให้สามารถตอบสนองความต้องการและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น น้อย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการพัฒนาพลเมืองของประเทศให้มีคุณภาพ และปรับตัวได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ สร้างสรรค์สังคมให้เจริญก้าวหน้า และสร้างสมดุลในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (นพพงษ์ บุญจิตราดุล, 2534, หน้า 40 – 41) กล่าว ทรรศนะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินงานจัดการศึกษาที่เรียกว่า ระบบบริหาร (Management) กำลังคน (Man Power) งบประมาณ(Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) (พนัส หันนาคินทร์, 2530, หน้า 4) เน้นว่าถึงแม้องค์การในการจัดการศึกษาจะมีอุปกรณ์ทางการบริหาร เช่น วัสดุอุปกรณ์ดีสักเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าคนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การนั้น มีความสามารถไม่เหมาะสมตามจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานขององค์การนั้นแล้ว งานขององค์การย่อมจะไม่ได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (นิพนธ์ กิनावงศ์, 2526, หน้า 13) กล่าวถึงผู้บริหารโรงเรียนไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารโรงเรียน การบริหารโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพต่อเมื่อผู้บริหารมีทักษะพื้นฐานในการบริหารและมีคุณสมบัติที่ดีแห่งการเป็นผู้บริหาร ดังนี้ (สันติวงษ์, 2523, หน้า 373) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารนับเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่มีบทบาทในการที่จะใช้ภาวะผู้นำทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ผู้บริหารที่มีความสามารถนั้นก็อาจจะมีผลให้เปลี่ยนแปลงลักษณะของเพื่อนร่วมงานให้กลับกลายเป็นผู้ที่มีความตั้งใจในการทำงานและช่วยให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายได้ นอกจากนี้ (พนัส หันนาคินทร์, 2534, หน้า 7) มีความเห็นเพิ่มเติมว่า ผู้บริหารยังต้องมีความสามารถ ความรอบรู้งานในหน้าที่และมีคุณลักษณะที่ควรแก่การยอมรับและยกย่องนับถือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งของผู้บริหารที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา

จะบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ดีนี้ ันควรมีแนวนโยบายการวางแผนการศึกษาที่ถูกต้อง และมีทิศทางที่แน่นอน โดยขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะใช้เทคนิควิธีและองค์ประกอบอื่น ๆ มาบริหารให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ (โสภณ ชินคำ, 2536, หน้า 1)

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานให้บรรลุผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ อันได้แก่ การวางแผนการปฏิบัติงาน การกำหนดหน้าที่และวิธีดำเนินงานของบุคคลในสถานศึกษา ควบคุมติดตามผลการดำเนินงานด้านวิชาการ งานธุรการและงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบ ควบคุมดูแลและปกครอง มอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถติดตามแก้ปัญหาและนิเทศ บังคับบัญชาครูและอาจารย์ นักเรียน เจ้าหน้าที่อื่นให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ดูแลความเป็นอยู่ของนักเรียน ครูอาจารย์ และเจ้าหน้าที่อื่น สร้างเสริมความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่นจัดกิจกรรมและส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชนให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐ วิเคราะห์ วิจัยและรวบรวมข้อมูล จัดทำ สถิติต่าง ๆ นำ เทคนิคและวิธีการใหม่ๆทางการศึกษามาใช้เผยแพร่ เพื่อปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษา พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการต่างๆตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการครูผู้สอน 2537)

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษา ระดับปฏิบัติการที่มีความสำคัญที่สุด ผลการจัดการศึกษาจะเป็นเช่นใดนั้น ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนเป็นสำคัญ แต่ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียนที่สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ในการปฏิบัติกิจกรรมหรือการบริหารในองค์การหรือหน่วยงานหนึ่ง ๆ นอกจากจะทำให้งานบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานแล้วยังจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของคนในหน่วยงานให้สามารถมองเห็นถึงความต้องการ หรือ พัฒนาการทางสังคมองค์การและสังคมใกล้เคียง รวมทั้งสังคมโลกไปพร้อมกับการแข่งขันสร้างความสำเร็จของงาน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ เริ่มและเป็นผู้นำในทุกด้านอย่างมีคุณภาพเพื่อการพัฒนาคุณภาพในด้านผลผลิต การที่จะเป็นผู้นำที่ศักยภาพเช่นนี้ได้ ผู้บริหารจะต้องมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง พัฒนาครู และผู้เรียน ให้ได้พัฒนาตามศักยภาพอย่างมีคุณภาพ จัดการศึกษาให้สอดคล้องตามภารกิจหลักตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้วยการพัฒนาทั้งระบบซึ่งได้แก่ การพัฒนาคุณภาพของปัจจัยการผลิต การพัฒนาคุณภาพของกระบวนการบริหารจัดการ และการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ตลอดจนสามารถสร้างสรรค์จรโลงสังคมให้มีความสงบ และมีสันติสุข (วันทนา เมืองจันทร์, 2546, หน้า 11)

กล่าวได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาหรือพัฒนาคุณภาพ การศึกษา เพราะการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จะประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัย ความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจในหลักการบริหารหรือการจัดการ ตลอดจนมีทักษะในการ บริหารหรือการจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ แคทซ์ (Katz, 1955, p. 33-42) ที่ได้กล่าว ไว้ว่า ทักษะการบริหารที่ผู้บริหารจำเป็นต้องมีเพื่อให้การดำเนินการบริหารประสบผลสำเร็จอย่างมี ประสิทธิภาพ จะต้อง มี 3 ทักษะ คือ ทักษะด้านเทคนิควิธี (Technical Skills) ได้แก่ทักษะทางด้าน การวางแผนงานและโครงการ ทักษะการใช้กระบวนการกลุ่ม ทักษะทางด้านการจัดการ การจัดทำ ข้อมูลสารสนเทศ การให้คำแนะนำ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ความ รอบรู้ในงานที่ปฏิบัติ ความเป็นผู้นำ และการศึกษาค้นคว้า ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) ได้แก่ ความสามารถในการประสานงานกับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาหน่วยงาน ความเป็น กันเองกับผู้ร่วมงาน ปฏิบัติกับผู้ร่วมงานโดยเท่าเทียมกัน ตลอดจนต้องให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงาน และทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) ได้แก่ ความสามารถในการกำหนด วิสัยทัศน์ นโยบายของสถานศึกษา เข้าใจนโยบายการจัดการศึกษาของชาติ สามารถกำหนด วัตถุประสงค์ เป้าหมายของหน่วยงาน สามารถวางแผนในการปฏิบัติงาน ใช้เกณฑ์ที่เหมาะสมใน การปฏิบัติงาน ทักษะทั้ง 3 ประการนี้ เป็นคุณลักษณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องให้ ความสนใจอย่างยิ่ง เพราะการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมี ความรู้ และทักษะการบริหาร ในการที่จะผสมผสานเพื่อบริหารการศึกษา และในการบริหาร การศึกษา ผู้ที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพนั้น ขึ้นอยู่กับ ผู้บริหารสถานศึกษา นโยบายต่าง ๆ ของการจัดการศึกษา สถานศึกษาจะนำไปใช้หรือไม่ขึ้น อยู่กับ ผู้บริหารสถานศึกษาทั้งสิ้น ดังนั้นถ้าผู้บริหารสถานศึกษาไม่เข้าใจในหน้าที่ของตนเอง ไม่ ดำเนินการตามนโยบายในการจัดการศึกษาให้ถูกต้อง การบริหารก็จะเกิดความล้มเหลว และเกิด ความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาค้นคว้า การศึกษาเห็นว่าในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพนั้น โดยเฉพาะในยุคปฏิรูปการศึกษา ทักษะ การบริหารงานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหาร และทักษะที่จำเป็นพื้นฐานต่อการบริหารงานของ ผู้บริหารน่าจะประกอบด้วยทักษะ 3 ด้าน คือ ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) ทักษะด้าน มนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation Skills) และทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) จึงทำให้ผู้ศึกษาค้นคว้าสนใจ และให้ความสำคัญที่จะศึกษาทักษะการบริหารผู้บริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทฤษฎีของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณตศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ว่ามีทรรศนะต่อผู้บริหารสถานศึกษา ในการใช้ทักษะการบริหาร สถานศึกษามากน้อยเพียงไร เพื่อทราบข้อมูลและใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติส่งเสริมให้เกิดผลต่อ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล พร้อมทั้งเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็งกับสถานศึกษาในฐานะเป็นนิติ บุคคลได้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เพื่อบรรลุเป้าหมายสำหรับการจัดการศึกษาต่อไป ทั้งเสริมสร้างให้เกิด ความเข้มแข็งกับสถานศึกษาในฐานะเป็นนิติบุคคลได้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เพื่อบรรลุเป้าหมายสำหรับ การจัดการศึกษาต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการบริหารสถานศึกษาตามทรรศนะของครูผู้ สอน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 จำแนกตามระดับการศึกษา และ ขนาดสถานศึกษา

ความสำคัญของการศึกษา

1. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำข้อมูลการศึกษาค้นคว้าไปใช้ประกอบการกำหนด รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา ในการบริหารให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค ในการบริหารงานที่ มีการส่งเสริมให้ยั่งยืนไปหรือพัฒนา ปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
2. ครูผู้สอนภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 สามารถนำมาใช้เป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาตนเอง การพัฒนา ส่งเสริม ปรับปรุง กิจกรรมการสอน คุณภาพสถานศึกษา พร้อมทั้งพิจารณาหลีกเลี่ยงในทักษะที่ไม่พึงประสงค์ในบาง ประเด็นของผู้บริหารสถานศึกษา

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อ หก การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหาร วิทยาลัย ตามทรรศนะของครูผู้ สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ตามทักษะ 3 ด้าน คือ
  - 1.1 ทักษะด้านเทคนิค
  - 1.2 ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

1.3 ทักษะด้านความคิดรวบยอด

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่ การประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๘ ปีการศึกษา 2553 จำนวน 1,529 คน แบ่งเป็นระดับการศึกษาอนุปริญญา จำนวน 80 คน ปริญญาตรี จำนวน 1,367 คน และปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 82 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่ การประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ปีการศึกษา 2553 ในจำนวน 316 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Yamane' ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ $\pm$ ร้อยละ 5 แบ่งเป็นระดับการศึกษาอนุปริญญา จำนวน 16 คน ปริญญาตรี จำนวน 286 คน และปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 14 คน โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

3.1.1 ระดับการศึกษา ประกอบด้วย

- อนุปริญญา
- ปริญญาตรี
- ปริญญาโทขึ้นไป

3.1.2 ขนาดสถานศึกษา ประกอบด้วย

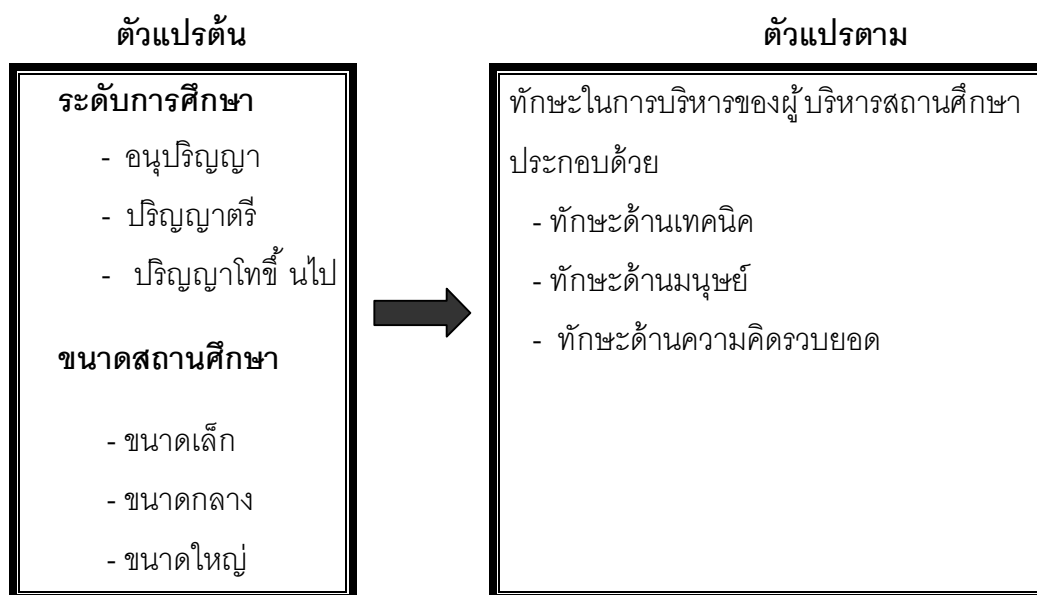
- ขนาดเล็ก
- ขนาดกลาง
- ขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารที่ ๘ ทักษะ ได้แก่ ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skill) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill) ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skill)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปรต้น คือ ระดับการศึกษา จำแนกเป็น อนุปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโทขึ้นไป และ ขนาดสถานศึกษา จำแนกเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาด

กลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ ตัวแปรตาม คือทักษะ การบริหารงานของผู้บริหาร ได้แก่ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษย และทักษะด้านความคิดรวบยอด กำหนดกรอบแนวคิด ดังแสดงในภาพ

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ทักษะ** หมายถึง ความสามารถในการทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว ว่องไว รวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ และความชำนาญในการปฏิบัติจนเป็นที่เชื่อถือและยอมรับของบุคคลทั่วไป จนเกิดความชำนาญ

2. **ทักษะการบริหาร** หมายถึง ความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากองค์กรอย่างรวดเร็วและถูกต้อง โดยใช้ทรัพยากรบุคคลและอื่นๆ ที่มีอยู่ โดยผ่านกระบวนการทางการบริหารอย่างมีระบบ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป แบ่งออกเป็น 3 ด้าน

1. ด้านเทคนิค
2. ด้านมนุษย
3. ด้านความคิดรวบยอด

2.1 **ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills)** หมายถึง ความสามารถที่จะใช้ความรู้ในกิจกรรมเฉพาะอย่าง ซึ่งเกี่ยวกับวิธีการโดยมีวิธีการ กระบวนการ และเทคนิคต่าง ๆ ตลอดจนการใช้เครื่องมือที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ทักษะด้านมนุษย (Human Skills) หมายถึง ความสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในฐานะสมาชิกของกลุ่ม และสร้างความร่วมมือกับกลุ่มในฐานะผู้นำ เข้าใจความต้องการของบุคลากร และกระตุ้นให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

2.3 ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจหน่วยงานของตนในทุกลักษณะ และเห็นความสัมพันธ์ของหน่วยงานของตนที่ต่อเนื่อง

3. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือ ผู้ทำหน้าที่รักษาราชการแทนในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ในปีการศึกษา 2553

4. ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่การสอนภายในโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

5. ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิทางการศึกษาของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

อนุปริญญา หมายถึง วุฒิทางการศึกษาของครูผู้สอนระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี หมายถึง วุฒิทางการศึกษาครูผู้สอนระดับปริญญาตรี

ปริญญาโทขึ้นไป หมายถึง วุฒิทางการศึกษาครูผู้สอนระดับมหาบัณฑิตขึ้นไป

6. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 จำแนกตามพระราชบัญญัติราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

ขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน 1 - 120 คน

ขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน 121 - 300 คน

ขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน 301 คนขึ้นไป

7. ทรรศนะ หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึก ของครูผู้สอนมีต่อทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

สมมุติฐานการศึกษา

1. ครูผู้สอนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทรรศนะเกี่ยวกับการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 แตกต่างกัน

2. ครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดต่างกันมีทรรศนะเกี่ยวกับการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 แตกต่างกัน